

V Ljubljani, 15. aprila 1914.

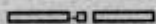
POPOTNIK

PEDAGOŠKI IN ZNANSTVEN LIST.

Letnik XXXV.

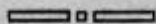
Štev. 4.

Urejuje M. J. Nerat v Mariboru.

V s e b i n a :

1. <i>Pfibil</i> : Dom otrok	73
2. <i>Pav. Fleré</i> : Zgodovina v delovni šoli	77
3. <i>J. Baukart</i> : O pozdravu. — V razmišljanje	80
4. <i>Evgen Sajovic</i> : Učna osnova in inštrukcija za pouk telovadbe in odredba o prirejanju mladinskih iger na gimnazijah (vseh tipov) in na realnih šolah	83
5. Književno poročilo :	
Ocene	86
Književno naznanilo	90
6. Razgled : Pedagoški paberki 91. — Šolska higiena 93. — Šolske in učiteljske vesti 93. Šolstvo na slovanskem jugu 95. — Inostransko šolstvo 95. — Prosvetna kronika 96. — Razne vesti 96.	

Last in založba

Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev.

Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

POPOTNIK izhaja 15. dne vsakega meseca v zvezkih in
stane na leto 6 K, pol leta 3 K, četrto leta
1 K 50 v. Posamezni zvezki stanejo 50 v.

Naročnino in reklamacije sprejema „Zavezin“ blagajnik Fr. Luznar v
Kranju. — Rokopise je pošiljati ravnatelju
M. J. Neratu v Maribor, Meščanska cesta (Bürgerstraße) šte. 6

Za uredništvo odgovoren: Anton Sterlekar.

Iz ruščine prevel K. PŘIBIL.

DOM OTROK.

(Konec.)

Otroci se uče med telovadbo uljudnih in gracijoznih kretenj — kako je treba brez ropota hoditi, lepo sedeti, odpirati in zapirati dveri, oprezno dvigniti in prenašati katerokoli stvar itd. Da se nauče učenci oblačiti se, ima Montessori posebne priprave, na katerih se nahajajo kosi sukna, ki so speti z gumbi, s trakovi ali s sponami. Otroci se igrajo s temi »igračami«, odpenjajo in zapenjajo, vežejo, odvezujejo, pri tem si izvežbajo prste in kmalu se oblačijo in slačijo brez pomoči.

Ravnotako sistematično se vežbajo potom raznih iger čutje. Mnogo Froebelovih zabav je Montessori odpravila, ker ne odgovarjajo morfološkemu stanju organov, na pr. pletenje in izšivanje kartonov, kar otrokom škoduje, ker akomodacija očesa še ni popolnoma razvita.

Sploh pa v Montessorijinih vrtcih ni skupnega dela in kolektivnih zadač; vsako dete si izbere svojo zabavo po lastni volji.

Mnogo svojih iznajdb za pouk slaboumne dece uporablja Montessori v »Domu otrok«; te učno-vzgojne igre, ki pomagajo otrokom se razvijati duševno, naziva »didaktični materijal«.

Prva izmed teh igrac so vlagalni valji; deset jih je, s premerom 1 cm do 10 cm. Otroci jih vlagajo v prizme, ki imajo na sredi 1 cm globoko okroglo luknjo; premer teh lukenj odgovarja točno premeru raznih cilindrov. Učiteljica zmeša vse cilindre in prizme in otroci potem prebirajo k posameznim prizmam prave cilindre. Kako radi prebirajo otroci drobne predmete, to je vobče znano. Z največjim zanimanjem vtikajo torej valje v prizme. To delo ima namen, naučiti oko razlikovati razmerja; pri tem se dete samo sebe nadzira, ker mora točno postopati, inace mu preostajajo nevloženi valji.

Ta igra ima dve varijanti: deset drugih valjev dobi dete, ki so enako debeli, a so zopet razne višine, od 1 cm do 10 cm; zopet drugi valji so različni po višini in debelosti.

Potem sledijo igre, ki še bolj silijo otroka, točno paziti na razmerja predmetov. Otroci dobivajo kocke in prizme razne velikosti. Če jih postaviš eno kraj druge, potem dobiš nekake »stopnjice«. — Štirioglate palice razne dolgosti, od 1 cm do 1 dm, so razdeljene na dm; posamezni dm so različno barvani, kar pomaga otrokom razlikovati dolžino. Učiteljica veli otrokom, naj izberejo najkrajšo palico, potem iz ostalih zopet najkrajšo itd. Dete prilaga palico k palici in primerja dolgost. Voditeljica potem vprašuje, kakšno palico treba položiti h kratki palici, da se dobi najdaljša (1 m). Dete primerja, šteje in se nauči seštevati in odštevati.

Iz desetih vedno manjših kock sestavlja dete stolp.

Tip je pri otrokih najbolj razviti čut. Montessori je prva začela paziti na razvoj tipa. Ona uči svoje otroke »videti z rokami«. Vsak otrok se rad dotika s prsti stvari; ona jih navaja obrisati s prstom različne geometrične figure: krog, kvadrat, trikot, romb itd. in jih potem vlagati v posebne izrezke v deski, ki odgovarjajo točno velikosti in obliki teh figur. To »vlaganje« poostruje mišično-taktilski čut otroka, in posamezne predstave se obenem asociirajo (združujejo) s predstavami, ki jih dobi otrok potom vida.

Če otrok zna točno in naglo vlagati geometrične figure v izrez deske, potem dobi karton z nalepljenimi figurami, na katere mora potem nalagati lesene figure, ali tako, da se konture točno krijejo. Korak dalje: na kartonu so samo konture teh geometričnih figur narisane, nalagati je treba kakor preje. Tako se otrok nauči točno opazovati obliko z očesom in s kretljivo roko.

Pri tipnih vajah otrokom včasih zavežejo oči. Otroci se igrajo »slepca«. Prav naglo se nauče otroci spoznavati gladko površje, raskavo, položeno, nalepljen papir, svilo, bombaž, volno, platno, baršun. Z zavezanimi očmi tehta otrok v rokah različne deščice iste veličine in jih določuje po težini: »To je smrekova deska, to je hrastova.« Enako postopajo z deščicami in majhnimi opekami. Druga vaja: otroci zaporedoma namakajo roke v vedno gorkejšo vodo. Na ta način razvija Montessori čut za težino in temperaturo. In te vaje zavzemajo v tem vzgojnem sistemu važno mesto. Otrokom dajo uganiti različni denar, zrna prosa, riža, kratko rečeno: učijo jih, »videti s prsti«, kakor slepce.

Da se otrokom zbistri vid, uveli so v »Domu otrok« raznobarvne žoge (lopte), mehke lutke, kosce pestrih tkanin, končno vretenca, oмотana z raznobarvnim suknom ali s svilo v osmerih barvah. Začetkoma dajo otroku samo tri vretenca v roke, polagoma pa jih seznanjajo z vsemi osmerimi barvami.

Vobče znano igro »barvice« je spremenila Montessori tako, da nosi vsak igralec svojo barvo v roki ali na obleki. Učiteljica potem veleva »živim barvam«: »Zelena na desno,« »rdeča na levo«, »žolta k meni« itd.

Za razvoj sluha uporabljajo se zvončki raznega tona, piščalke, bobenčki. Ob zvokih klavirja otroci plešejo ali izvajajo razne ritmiške vaje.

Če nastane v »Domu otrok« nemir, če otroci preglasno kriče, potem sugerira voditeljica igro »molčanje«, katero otroci zelo ljubijo. Po opažanjih Montessorijinih nenadoma nastala tišina osvežuje živčevje otrok. Otroci sede na svojih mestih, pokrijejo svoje oči z rokami, voditeljica veleva z vedno tišim glasom: »Pst, pst...« in zakriva okna; nastane takšna tišina, da se sliši, kako leti muha. Potem poziva voditeljica otroke iz druge sobe jedva čujno po imenih; poklicano dete gre po prstih iz sobe.

Vsi, ki so poskusili to igro, so o njej polni hvale. Minute molka, ko je dete nekako ločeno od vsega sveta, vzbujajo v otrokih nekako poetično razpoloženje; deca se tesneje privijejo k učiteljici, postanejo nekako nežni napram njej.

Delo je v »Domu otrok« razdeljeno otrokom po težavnosti; mlajši na pr. se uče prijemat predmete, starejši pogrinjajo mize, razpostavljajo posodo. Mali začenjajo risati z barvanimi kredami konture figur, stari rišejo po naravi in slikajo z akvarelnimi barvami. Tudi modelovanje uporablja Montessori; otroci modelujejo vaze (pri tem uporabljajo lončarsko desko), delajo opeko, iz koje potem sestavljajo svoje gradnje.

Nam odraslim se igre z »didaktičnim materialom« nemara zde dolgočasne. Ne tako otrokom! Vsi, ki so bili v »Domu otrok«, zatrjujejo, da otroci neumorno igrajo s cilindri, stavljajo stolpe in hiše, lestvice, primerjajo, tehtajo itd. Oni neštokrat ponavljajo isto igro. Vsako dete se briga izključno samo za svojo igro, otroci so čudovito disciplinirani, četudi ne uporabljajo druge kazni nego premestitev nemirneža k osamljeni mizi. Kaznjenec opazuje svoje tovariše pri veselem delu, učiteljica je sicer tudi ž njim prijazna, vendar se ipak vidi, da ga smatra nekako bolnim, majhnim, slabim, čim postopa z drugimi kakor z boljšimi. Dete čuti, da je ponižano; zato začne delati in se lepo obnašati, da se zopet dvigne v učiteljičinih očeh.

Drugih nagrad v šoli ni, kakor prijazna beseda in pohvala, s katero pa voditeljica ravno ne varči. Ta atmosfera nežnosti je sama posebi sredstvo estetične vzgoje; otroci se odvadijo sirovih postopkov in besed.

Ker so matere prosile, naj se otroci seznanjajo s črkami, da se bodo pozneje lažje naučili čitati in pisati, je sklenila Montessori uvesti v »Dom otrok« tudi pouk v pisanju in čitanju. Pokazalo se je, da so skrbno pripravljene malčki hitro razumeli mehanizem čitanja; v teku enega meseca so bile prebite vse težave.

Nekateri tri in pol leta stari učenci so začeli pisati z lahkimi, kaligrafičnimi potezami. Neki deček se je naučil vseh črk v treh tednih. Od prve ure pišejo vse lepo, kaligrafično, z ravnimi črtami, kakor so napisane črke, po katerih se uče čitati.

Montessorijina abeceda je izrezana iz debele lepenke, posamezne pisane črke so 8 cm visoke. Najpreje se nauči otrok dveh samoglasnikov; po izgovoru glasa otroci otipljejo črko; čim se nauče otroci še enega soglasnika, takoj se sestavljajo besede. Posameznosti so prepuščene voditeljici; ona začenja z ono črko, katera se otroku iz kateregakoli vzroka posebno dopade. Včasih hoče otrok predvsem sestaviti svoje ime; želja se v »Domu otrok« priznava kot mogočna podpora pouka.

Črke se hranijo v posebnih škatlah s predalčki; na dnu vsakega predalčka je nalepljena dotična črka, tako da dete brez truda razloži črke v škatli.

Da dete laglje zapamti obliko črke, se vadi s palčico obrisati izrezano črko; tako se izuri roka v držanju peresa. Kakor so preje otroci obrisali geometrične slike, tako obrisujejo sedaj z barvanimi kredami izrezane črke. Da se nauče otroci čitati, napiše Montessori na lističe s kurzivom razne besede.

Ko je otrok spoznal vse črke, iz katerih je zložena beseda, potem se uči jih skupno izgovarjati, voditeljica mu veleva »hitreje, še hitreje«, dokler ne spaja dete vse glase tako, kakor mora biti.

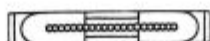
»Igra čitanje« se vrši takole: otroci vzamejo listič, na katerem je zapisano ime igrače, s katero se sme zabavati. Dete prečita listič, odnese igračo in miruje, dokler se ne naveliča. Potem izžreba drugo igračo, ali prej mora prečitati ime tovariša, kateremu mora prejšnjo igračo izročiti.

Otroci željno čitajo in se ne morejo do sita napisati; pol meseca po izrezavanju prvih črk abecede sta dva malčka napisala za Božič kaligrafično pozdrav inspektorju Talamu.

Kakor se dete nauči govoriti, tako so se otroci v »Domu otrok« naučili pisati. Kmalu znajo otroci sestavljati cele fraze. Zopet napiše učiteljica na lističe, kaj ima vsako dete storiti: odpreti okno, zapreti vrata, prinesiti učiteljici igračo itd.

Knjig otroci v zavodih Montessorijinih ne dobe takoj v roko, ker morajo še dorasti, da razumejo vse, kar je napisano.

Takšno je v glavnih potezih postopanje Marije Montessori. Sorodnost metode z življenjem otrok, nje nežnost, neobičajno preprosti postopki, vse to vzbuja najboljše nade za bodočnost. Nova metoda pa mora še prestati ostro, ali pravično kritiko: kritiko časa; ki sodi delo po uspehih, ne trenotnih, ampak onih, ki se pokažejo po decenijih, ne v šoli ampak v življenju.

PAV. FLERÈ:

ZGODOVINA V DELOVNI ŠOLI.

Ker je delo po navadi normalno delovanje, se je mislilo, da se je rešil problem delovne šole s tem, da se je združilo z vsakim dozdajnim učnim poljem kakršno koli normalno delo. Še celo v zgodovinskem pouku so mislili, da so dali značaj delovnega pouka s tem, da so v višjem razredu ljudske šole modelirali loke z viteških gradov, žagali izrezke stavnih oblik vseh slogov, risali načrte bojišč itd. Ilustrovanje epskih pesmi in biblijskih zgodeb je moralo poveličevati novi princip. Kolikor pa si je mogoče pridobiti pojem kategoričnega imperativa, če se prerisuje lesorez Kantov, ravno toliko zadevajo omenjena manualna dela duh delovnega principa. Ves pouk, ki se naslanja izključno na snov dejstev, ki jo daje tradicije, kakor govor, zgodovina, verstvo, je mogoče napraviti produktiven in da vzgaja značaj le z duševnim delom — pravi Kerschensteiner.¹

In tako je! Zato je tudi uredil Lay zgodovinski pouk pri svoji šoli s principom dejanja le pod oddelek »opazovalni stvarni pouk«, ne pa tudi pod »predstavljajoče oblikovnega«. In tukaj razvija o tem pouku svoje ideje, ideje — če hočete — dejanstvene šole ali — če vam je prav — šole s principom dela, dejanja.

— Kakor mora dati za naravosloven pouk snov za duševno predelanje in predstavljanje zunanje opazovanje v naravi, tako se mora jemati za humanistične predmete v notranjem, psihološkem opazovanju. Zgodovina ima opraviti s socialnimi pojavi, ki temelje v socialnih nagonih; ki nasprotujejo egoističnim. Tudi učenec ima te nagone ter zaznava socialne pojave in uprave v rodbini, v tovarištvu, v šoli, v občini.

Zahteva vzgoje in pouka gre na to, da vzgojimo človeka. Duh kast je že precej razvit, zato ima Lay popolnoma prav, če zahteva vzgojo asimilacije raznih poklicev. Čujmo pa, kaj govori o tem!

— Osnovni učni načrt zahteva začetek zgodovinskega pouka s 4. šolskim letom. Moremo li odobravati to z ozirom na princip asimilacije? Pod temi pogoji. Učenec je že živel v družini, v tovarištvu pri igri, v razredni občini² ter je že zvedel pri nazornem nauku o gotovih socialnih napravah in zgodovinskih dogodkih domače občine in domovine. Učenec ima že znanje socialnega duha rodbine, tovarištva pri igri, razreda, domovinske občine ter je imel priliko, da se je vživel v posameznih slučajih v položaj očeta in matere, brata in sestre, tovarišev pri igri in v šoli. Na-

¹ Begriff d. A.-S. str. 43-44.² Glej primer v dr. Ozvaldovi: „Srednješolski vzgoji“.

zorni nauk — zlasti njegova etična stran — je že pokazal do gotovega razvoja nujnost o nadrejenju in podrejenju, nujnost družinskega, šolskega in občinskega reda, izpolnjevanja dolžnosti, čut in vpogled za pravičnost in dobrohotnost. Bajke in pravljice ter zgodbe so vzbudile v otroku že smisel za zgodovinski čas. Saj ravno smisel za čas raznih dob je v otroku posebno slabo razvit, kar se ne upošteva, in ravno naloga zgodovinskega pouka je, da napravi z dati vrsto, da se izpopolni predstava zgodovinskega časa vedno bolj; primerno p r o s t o r n o predstavljanje zgodovinske časovne table zahteva nazorne podlage. Torej le domovinoznanski nazorni nauk tvori podlago zgodovinskemu pouku in njegovemu razumevanju. Zgodovinski pouk pa lahko izposluje, da se pogled za socialno življenje razširi in poglobi, veliki primeri iz zgodovine silijo k posnemanju, in tako se privadi, da učenec presoja tuja dejanja pod različnimi in različnimi pogoji. — Zgodovinski pouk ne sme obravnavati le posameznih vladarjev, vojskovodij in državnikov, predstaviti mora tudi raziskovalce, najdbenike, pedagoge, umetnike in bojnike na polju obrti, poljedelstva, prometa — kazati njih delovanje, trpljenje in bojevanje, njih pomen za celokupnost. Vsi stanovi se trudijo za izpopolnitev človeškega življenja; da se posamezni stanovi ne spoštujejo, temelji ravno na tem, da ne zna presoditi en stan dela drugega v vsem njemu lastnemu načinu in pomenu. Zato pa mora paziti na zgodovinski pouk, da se ne ozira domovinska ljubezen kar abstraktno na velikost in moč domovine, ampak se mora razširjati ob enem na vse stanove in vse ude. — Razvrstitev snovi bodi konkretna ter odgovarjaj navedenim principom in principom didaktike. — Osnovni princip dejanja zahteva risarske in plastične predstave prostornosti, ki jo nudi zgodovina: geografske skice zgodovinske narave, shematično predstavljanje stavb, orožja, orodij, okraskov, karakteristične črte in oblike stavbnih slogov; starostni stopnji primerno »umetniško« predstavljanje objektov iz zgodovine in zgodovine umetnosti pri risarskem pouku. — Pouk v čitanju mora nuditi otroško-psihologično upravičene posamezne opise iz zgodovine v poeziji in prozi; že zaradi jezika ne smejo manjkati nekatere primerne poskušnje iz zgodovinskih virov. To pa ni naloga zgodovinskega pouka, ampak pouka pri čitanju. — Posamezne prizore učenci memorirajo ter predstavljajo d r a m a t i č n o, ker tako predstavljanje mogočno vpliva na srce. Končno se smatra razred lahko za politično občestvo ter se lahko vadi primerna dejanja kakor volitve, »izdajanje postav« i. dr. (Prim. tudi tu Ozvalda!) —

Tako L a y, in to je vse v smislu Kerschensteinerja, ki mu je državljanska vzgoja nad vse. Gotovo da ima ta princip mnogo zase, samo da je enostranski pri svoji skrajnosti, je s u Ź e n j e g o i z m a d r Ź a v e. In s tem izgubi zgodovinski pouk svoj e t i č n i p o m e n. Da se razumemo:

v skrajnosti. Da pa ne zaidemo v navdušenju za en princip predaleč, bi priporočal F o e r s t e r j e v e besede: »Zelo koristno je, če opozarjamo namesto k prehitremu obsojanju ravno k prevdarku in gojimo psihologično skrbnost v upoštevanju kompliciranih motivov izvršujočih oseb. Ravno kjer gre za velike historične konflikte in nasprotstva. Vaja v razumevanju in pravičnosti je tu dalekosežnega pomena . . .«

In iz tega se izcimi zame še zlasti v zgodovinskem pouku zahteva vzgoje, ki je več ko le državljanska, je narodna, je človeška . . .

O zahtevah razvrstitve zgodovinske snovi posebej nisem zasledil v nobenem delu pravih posebnosti; poročilo o raznih zahtevah sem pisal že pred tremi leti na tem mestu,¹ ki ga tu ne bom ponavljal. Pač pa še dve, tri o obravnavi.

E h l e r s je napisal v svojem že omenjenem delu članek o z g o d o v i n s k e m p o u k u n a p r o s t e m. Zgodovinske ure na prostem?

— Te naj ne služijo predvsem »podajanju snovi«, pač pa naj posredujejo dogodke, ki oživljajo davne čase ter bude vprašanja učencev. Spoznanja: »tu ni bilo vedno tako«, bodo pripravila zopet razumevanje za razmere in politično sliko sedanjosti. Zgodovinski pouk ne bodi v prvi vrsti spominska snov. Stavki, s ponavljanjem napiljena števila, naštevanje lastnosti v značaju vladarjev in junakov — to ni plodovit zgodovinski pouk. Njegov sad bodi predvsem vzbuditev z g o d o v i n s k e g a r a z u m e v a n j a. —

In zato je treba iskati sledi najpoprej v domovini!

Takole pravi:

— Obisk razvalin, starih gradov, gomil, bojišča, okopov, muzejev daje vzpodbude v tem smislu. —

Tako. Nekaj praktičnemu učitelju že tako starega, da se začudi, če išče novih potov, ko je čutil, da jih ni treba, pa jih ne najde in razveseli se. Nikjer novih — le poglobitev je v njih, le poiskanje dobrega na njih. Pa podajanje tega dobrega. Pred dvema leti sem pisal o S c h a r r e l m a n n u in njegovih delih; tudi o delcu »Heute und vor Zeiten« sem pisal in dejal:

»Ne o vsebini, o namenu zgodovine piše.

Torej namen je v knjižici zgodovinski, t. j. kulturna zgodovina, zgodovina naroda, zgodovina socialno-politična . . . zgodovina od danes, od včeraj, od predsto, predtisoč, tisoč leti.

— Glejte! Moderna v metodi zgodovine zahteva sklepanje iz preteklega in današnjega na bodoče; ali vsaj, iz preteklega na sedanost — o j, otroška fantazija v vstvarjanju, v sklepanju!

¹ Prim. moj članek „Odlomki iz moderne didaktike“; Pop. 1910.—230.

Na viteških oblekah študiramo čas vitezov, iz modernega parka na starem okopu sklepamo na velikost in moč mestnega obzidja ter njegove potrebe . . .

Ne samo, k a k o je odkril Kolumb novi svet, tudi k a j pripoveduje učitelj-umetnik. Z najizbranejšimi barvami ga naslika, da mora »k a k - š e n« zbuditi zanimanje, ki rodi interes tudi za k a k o i n k d a j . . .»

Pa tedaj še nisem vedel za gotovo, kar sem le slutil, namreč, da je Scharrelmann velik v vzgajanju človeka in izvrstno poišče pota, dobra pota k vzgoji človeka. Danes sem nekaj našel: knjige o delovni šoli največkrat molče o zgodovinskem pouku, kakor nekako prepuščajo ga onim, ki se pečajo le z etično stranjo pouka in vzgoje; Scharrelmann je pa šel in našel v zgodovini delo, ono zveličavno delo, ki je vredno več ko ves nauk o značajih. Ono zveličavno delo, ki ni le delo roke, ampak d e l o r a z u m a , r o k e i n s r c a — pa predvsem srca. In s tem delom bo morala delati delovna šola pri zgodovinskem pouku, da doseže svoj namen: vzgojiti človeka, uda naroda in države. Za to delo pa »je odprta knjiga življenja povsod, če gledaš doma kos domačega orodja ali če premišljuješ na poti v šolo o ljudeh in rečeh. Vsepovsod je, kjer stojiš in greš čez dan ali v temni noči. In obakrat gledaš nov list« (Scharrelmann).

J. BAUKART:

O POZDRAVU. — V RAZMIŠLJANJE.

Med kmečkim ljudstvom, med maso našega naroda, je zelo razširjeno mišljenje, da je znak dobre šole pozdravljanje v njo pohajajočih otrok, in sicer zahteva to mnenje pozdrav za vsakogar, ki ga otrok srečava. Jasno je, da je to mišljenje ljudsko in da je omenjeni znak zunanji. Dokaz, kako sodi masa po enem povoljnem vnanjem znaku na notranjo vrednost v vsem svojem velikem obsegu. Tudi mi, učitelji in vzgojitelji, se tega naziranja ne moremo docela otresti, deloma ker pričakujemo vnanjo olikanost v skladu z notranjo vrednostjo — ta sklad hočemo doseči — deloma pa, ker dajemo občnemu mnenju koncesije ter se po njegovem vplivu oziramo le na omenjeni znak. V vsakem je pač več ali manj častihlepja.

Dogodil se je že slučaj, da je mož, ki se inače malo briga za vzgojo svojih lastnih otrok, grozil mimoidočim učencem s klofutami, ker ga niso pozdravili. Analizirajmo mišljenje tega moža, »vzgojitelja ad hoc!« — Šola, če jo je v obče pohajal, mu je vcepila veliko spoštovanje pred pozdravom. Starši so mu gotovo stavljali pred oči velikansko vrednost

poklona in tako je vzrastel v tem naziranju. Ali se je v svojih otroških letih sam pokoraval občnemu mnenju, o tem ni treba razpravljati. Brezdvomno je mnogokrat zagrešil to, kar hoče zdaj kaznovati na mlajšem rodu. Pozdrav za vsakogar — znak dobre vzgoje: to je njegov »Schlagwort« in menda tudi vse, kar zna o vzgoji. Razumljivo je, čeravno smešno, da ga vporablja o vsaki ugodni priliki, češ: Tudi jaz se razumem na vzgojo.

To je posledica generaliziranja pravila: Bodi vljuden; iz katerega je nastalo po omenjeni poti: Pozdravljaj vsakogar! Analizirajmo pa spet to pravilo, vzrok vsega, in doženimo, ali je povsem opravičeno in ali je izvedljivo v popolnem obsegu.

Kaj je pozdrav? — Pozdrav je zunanji izraz notranjega spoštovanja. Iz tega sledi: kogar hočemo častiti, moramo poprej spoznati. Spoznavanje v pravem pomenu besede pa je težka stvar, zato treba razsodnosti, ki je pri otroku ne moremo vselej najti, dasi je ima otrok včasih več nego odrasel človek, ker ne pozna tistih raznih ozirov, ki vplivajo na sodbo, kakor egoizem, strankarstvo itd. Za otroka bi torej veljalo pravilo: Pozdravljaj, kogar poznaš!

Za stari nauk govori dejstvo, da je bil vedno v navadi in je nekakšna dedščina starih časov. Prepričan sem pa, da ga je iztaknila samo tista vzgoja, ki misli, da je vnanja olikanost predpogoj duševne vglajenosti. To so predsodki, ki koreninijo močnejše v konzervativizmu mase ko hrast v zemlji. Prava vzgoja pa stremi povsod za tem, da je prepričanje, v kolikor se more o njem govoriti pri otroku, v skladu z zunanjimi oblikami. Drugače podpiramo formalizem, ki mu je oblika vse, vsebina pa postranska stvar. Po starem nauku vzgajamo nekakšne natakarije, polizance kulture v fraku in beli srajci in z vglajenimi, salonskimi formami, pa brez tistega jedra, ki daje osebi osebnost. Stari nauk hoče vcepiti ponižnost in spoštovanje pred avtoritetami, četudi namišljenimi. Ne smemo pa zahtevati ponižnosti pred vsem in pred vsakim, že pri otroku ne, ker je edino pravilno: **ponižnost le pred vrednostjo**. Veselje nad ponižnim otrokom je ostanek tistega robstva, ki nas je tlačila stoletja; robstvo je izginilo, oziroma se je zmanjšalo ali pa spremenilo svoje oblike, ali še vedno je v nas tista pasja ponižnost, prešla nam je nekako v kri, kakor je v kretnjah i bogatih, mogočnih židov nekaj tistega strahu, ki je navdajal njihove prednike v srednjem veku. Vzbuditi imamo v otroku ponos, opravičeno samozavest, te pa ne vzgojimo z vsestranskimi pokloni.

Otrok čuti, da je poobčevana zahteva pozdrava neopravičena in zato njegov česti odpor. Le sila ga privede do zaželjene izvršitve zapovedi, komaj pa neha ta pritisk, se ravna po svojem čutu in po svoji volji. To se kaže posebno po izstopu iz šole in tedaj se lahko marsikateri učitelj veseli nad negativnim uspehom svojih besed, kajti bile so po večini res same

besede. Odrastli se ne ravnaajo po tem nauku, tudi učitelj ne — vzgledi pa vlečejo. Tedaj uvidi učitelj, da je to, kar je vzgojil s tolikimi besedami, bila le neodkritosrčnost, golo svetohlinstvo in da vdarja povsod prava barva na dan. In ni predrzna trditev, da vzgaja ravno takšna šola s svojimi generaliziranimi predpisi najboljše igralce, prave komedijante. Ti seveda napredujejo v življenju na škodo odkritih značajev, na škodo lastnemu značaju (če smemo pri njih o njem govoriti) in na škodo npravstvenosti.

Nadalje ne velja staro pravilo za vsak dan. Kako naj učenec pozdravlja n. pr. v nedeljo vse ljudi, ki jih srečava na svoji poti? Ob takih prilikah, kakor jih je več v življenju na kmetih (sejem, božja pot itd.), bi moral vedno nositi klobuk v roki ter v enomer blebetati svoj pozdrav, če bi hotel zadostovati svetemu nauku. In končno: ali je mestna olika, vzgoja v mestnih šolah slabša, ker mestni otroci ne pozdravljajo slehernega človeka, kajti to je neizvedljivo! To dejstvo se imenuje nedoslednost in nič ne škoduje vzgoji bolj. Ona ruši že itak trhlo zidovje pravila, ker je temelj preširok in prešibek.

Še nekaj! — Pozdrav izziva odzdrav. Kolikokrat pa te posledice, tega blagodejnega plačila za ponižno otroško dušo, ni! Nauk nima nobene koristi, ako ne velja obenem kakor četrta božja zapoved tudi za starše, i za one ljudi, ki jih otrok pozdravlja. Kdor ne odzdravi, ne sme drugokrat računati na pozdrav, ker tega ni plačal, kar je bil sprejel. Človek pa na svetu toliko velja, kolikor plača.

Mislím, da sem dokazal, da stari nauk ni povsem opravičen ter tudi ni izvedljiv v popolnem obsegu. S tem pravilom, ki še straši na mnogih naših šolah, ne doseže učitelj tistega smotra, ki ga želi, namreč prave vljudnosti, pri kateri se skladata notranje razpoloženje in vnanja forma v lepo enoto.

Mnogim ljudem — in med njimi so tudi učitelji — se zdi iz otroških ust posebno primeren pozdrav: Hvaljen bodi Jezus Kristus! Te besede so jim glasna priča otrokove pobožnosti ter dobre versko-nravne vgoje. Ali je temu tako?

Ponavljjanje je mati vede. Uporabljajmo ga, kadar hočemo vtrditi neko resnico v učenčevi duši, in to tudi pri verski vzgoji. Vera pa ima svoj glavni temelj ne v znanstvu, ampak v čustvu. Dušeslovje uči, da izgubiva čustvo po ponavljanju na uspešni sili. Čustvo se vtopi. Verski čut se torej ne jači z brezsmiselnim ponavljanjem omenjenih besed; in brezsmiselno se ponavljajo, ker ne vzbude v učenčevi duši tistega čustva, ki bi jo moralo prešiniti, kedar sliši ali izgovori ime svojega Zveličarja. To ponavljanje imenujem profanacijo verskega čustva, povsakdanjenje tistih besedi, ki bi se smele rabiti le o gotovih prilikah, kadar govori duša z bogom, le v svetih urah... Kar je bilo v začetkih krščanstva jedro vsega verstva, pravo čustvo, to nosi danes skoro vsak na jeziku, to je le lepa zunanost.

Vzrok temu je poleg drugih tudi omenjeno ponavljanje, neka vrsta brezsmiselnega generaliziranja.

Ne obračam se proti pozdravu. Pozdrav je neka vez med ljudmi, ki je ne moremo pogrešati. Pravim le, da se treba varovati generaliziranja, poobčevanja omenjenih pravil. Končni smoter te razprave je, vzbuditi razmišljenje o pozdravu; izvajanje konsekvenc pa prepuščam čitateljem dobre volje in pravega razumevanja.

Poslovenil EVGEN SAJOVIC:

UČNA OSNOVA IN INŠTRUKCIJA ZA POUK TELOVADBE IN ODREDBA O PRIREJANJU MLADINSKIH IGER NA GIMNAZIJAH (VSEH TIPOV) IN NA REALNIH ŠOLAH.

(Vestnik c. kr. ministrstva za uk in bogočastje, letnik 1911, oddelek XIV., št. 21, str. 213 do 249).

(Dalje.¹)

B.

Instrukcija.

I.

Pouk telovadbe je s stališča harmoničnega razvoja vseh zmožnosti učencev in za doseg ravnesja med telesnim in duševnim delom nepogrešljiv del vzgoje in pouka.

Izpolnjevanje telovadbi lastnih nalog, kakor ohranjevanje in ojačevanje zdravja, razvijanje telesne moči okretnosti in bistrosti misli, poguma, vztrajnosti, pričujočnosti duha in obvladanje samega sebe se naj vrši z ozirom na nalogo šolske vzgoje sploh.

Pouk telovadbe bodi šolskemu življenju prilagoden in duševni šolski vzgoji prirejen, često tudi podrejen, da bi jo dopolnjeval in izpopolnjeval. Iz tega sledi, da bi ne bila sama zadostitev mladeniški potrebi po gibanju ali samo razvoj moči ravnotako enostranski in zgrešen kakor izurjenje v umetnostnih ali enostranskih športnih vrhunskih izvedbah.

Ko razvija mladina svoje duševne sposobnosti, mora obenem krepiti s stalnim telesnim delom ob neprestanem uveljavljanju volje svoje telo in ga podrejevati volji. S tem pridobi tudi duh na svežosti in delavni zmožnosti ter podpira tudi šolsko delo učenja.

¹ Glej „Popotnik“ 1913, št. 12.

S telovadbo pridobljena moč, pričujočnost duha in obvladanie samega sebe bode ustvarilo poleg tega neprecenljive lastnosti moškega značaja, ki zavise vedno od močnega, vplivu volje podrejenega telesa.

Odvisnost posameznika od večje celote in ravnopravnost vseh naj pride učencem do zavesti, da se nauče discipline tudi za življenje in da spoznajo potrebo omejitve svoje prostosti v družabni celoti.

Ravno pouk telovadbe nudi marsikatero priliko v splošnem za družabno življenje, posebe pa za spravljivost in za medsebojno upoštevanje.

Vadbene oblike šolske telovadbe naj ne bodo nikdar cilj same sebi, ampak naj služijo samo kot sredstvo, napraviti mladino odpornejšo, vztrajnejšo in zmožnejšo za izpolnjevanje poznejših življenskih dolžnosti. Zato mora pouk telovadbe razvijati snov in način telovadbe iz naravnih življenskih razmer s tem, da začne in konča pri vajah z načinom življenja in se poslužuje šolske oblike več ali manj le kot vzgojevalnega pripomočka.

S takim umevanjem se more odstraniti iz šole umetna telovadba kot taka in vse vaje, ki imajo za cilj samo tekmovanje, in se ustreči zahtevi, da mora vršiti pouk telovadbe samo idealne naloge.

Mladina seveda ne črpa nagnjenja za svoje delo iz poznanja pedagoških ciljev, ki določujejo pouk, in se nagiblje k enostranosti posebno na polju telovadbe, ki tako zelo ugaja njeni težnji po gibanju; sledi pa rada, kakor kaže izkušnja, krepkemu vodstvu in sodba spoštovanega učiteija vodi njeno delovanje. Ako zna učitelj ustreči mladostnim potrebam učencev s tem, da skrbi za zadostno njihovim močem primerno zaposlenje, ki obenem lahko vzbuja in vzdržuje njihovo zanimanje, si je že zagotovil oni vpliv, ki mu omogoča strogo gledati na dosego učnega smotra, obenem pa po okolnostih višje ceniti smoter vaj kakor njihovo obliko. Potem tudi doseže, da ugajajo učencem le lepe in vzorne izvedbe, kar ima za uspešno poučevanje telovadbe največji pomen.

Razvoj zmisla za lepoto, dosežen s telesnim delom, pa ne ostane brez vpliva na celotno нравno smer mladine; s telesnim delom vzbujena samostojnost vodi tudi do pravega čislanja lastne moči — do skromnosti.

II.

Za udejstvovanje vzgojne naloge telovadbe je predvsem potrebno, da se ne izvajajo samo redovne, proste vaje in vaje z orodjem, ampak tudi vse ostale vadbene panoge redoma kot skupne vaje.

Gojitev skupnih vaj na orodju je odvisna od gotovih predpogojev, ki se nanašajo predvsem na prostor in na število orodja, ki je na razpolago. Toda v mnogih slučajih, kjer ni ustrezno vselej popolnoma navedenim pogojem, se bo na omenjeni način lahko poučevalo, ako se bomo prilagodili danim sredstvom in jih bomo polagoma dopolnjevali.

Za skupne vaje na orodju naj se določajo taki vadbeni tvori, ki jih izvajajo vsi učenci razreda ali telovadnega oddelka brez velikih težav, z drugimi besedami, vaje naj bodo primerne zmožnostim učencev.

Nevarnosti, katerih ni mogoče odstraniti s pravilnim navodilom in z metodičnim postopanjem in šele v zadnji vrsti z varstvom, naj se izključijo s telovadišča.

Učitelj je dolžan, često pregledati orodje, ali je v dobrem stanju in mora zato skrbeti, da se ne uporablja pokvarjeno orodje pred popravo, ki se mora izvršiti kar najprej.

Zlasti morajo izvajati učenci take tvore, s katerimi hočemo buditi v mladini pogum, z utemeljenim prepričanjem o svoji moči, s popolnim zaupanjem v vodstvo učitelja in zavedajoč se možnosti neuspeha, kakor tudi varovalnih sredstev. Samo tako se more posrečiti učitelju vzgojiti učence k samostojnosti in varovanju lastnega blagra.

Pomoč kot taka, namreč tista, s katero se pravzaprav omogoči izvedba vaje, je izključena pri skupni telovadbi na orodju, izvzemši nekatere skupne vaje, kakor na gredeh (kladinah) in drugod in pri pravilnem postopanju tudi odveč; nasproti se more in mora vedno skrbeti za varstvo telovadečih, toda ne jih ovirati v samostojnosti izvedbe.

Varstvo pri skupni vadbi na orodju naj se poveri praviloma zanesljivim učencem. Učitelj nastopi kot pomočnik le redko, zlasti pri učencih, ki iz kakega vzroka (radi prirojene neokretnosti, bojazljivosti, nagnjenosti k boleznim, izvanredne slabosti itd.) potrebujejo tudi pri najenostavnejših vajah varstva in pomirjenja, ki jim ga nudi bližina učitelja.

Učencem, katere določi učitelj — najbolje redno — za pomočnike, dá natančna navodila o njihovem ravnanju.

Nekatere vaje zahtevajo vedno gotove uslužnosti učencev. Posebno pozornost zaslužijo tukaj kakor sploh vaje v vzdigovanju in nosenju, priprava in posprava orodja. Učenci se morajo navaditi orodje pravilno prijeti in za uporabo postaviti. Take vaje pospešujejo razen lastno moč, tudi uporabljivost, okretnost, previdnost in zmisel za red ter niso zato tudi za praktično življenje brez pomena. Učence je treba navaditi, da store take uslužnosti drage volje in kar mogoče urno.

(Dalje prih.)

KNJIŽEVNO POROČILO.

OCENE.

Psihologija. Za srednje šole spisal dr. K. Ozvald, c. kr. profesor. Ljubljana 1913.

Našo dobo imenujemo večkrat dobo naravoslovja in to po vsej pravici. Koliko bistrih glav nam je rodila in koliko epohalnih iznajdb nam je darovala! Zato ni čuda, da se divimo njenim izumom povsod, na sebe na svojo notranjost pa pozabimo. Sv. Avguštin pravi: »Človek občuduje gorske velikane, visoke morske valove in neskončnost neba, samega sebe pa ne vidi!« Vedno hitreje in vedno popolnejše ustreza moderna tehnika našim potrebam in vedno bolj smo — nezadovoljni. Treba je samo brati francoskega filozofa Bergson-a, ali pa nemškega Eucken-a in slovitega socijologa Sombart-a. Kje tiči vzrok? Gotovo ne zunaj nas, ampak v nas. Samemu sebi smo si preveč tuji. »Spoznavaj se samega sebe!« In tega nas uči psihologija. Zato je z veseljem pozdraviti, da nam je tekoče leto slovenska dušeslovna literatura lepo razcvetela. Dve lepi knjigi: Bežekova in Ozvaldova psihologija!

Poglejmo si zadnjo knjigo natančneje! V predgovoru izvemo, da je pisatelj knjigo osnoval na izkustvenem temelju, da je empirična psihologija njena vsebina, katere začetnik je bil španski filozof Ludovico Vives (1538). V uvodu obravnava predmet psihologije na konkretnem zgledu. Dobro loči pri vsakem psihološkem dejstvu doživljanje in dožitek, akt in aktovo vsebino. Naloga psihologije je, proučiti vprašanje kako in zakaj glede svojega predmeta, to se pravi ga opisati in razložiti. Opis se tiče analize psihičnih dejstev, ki so večinoma jako zavozlana, razlaga pa hoče izvedeti pogoje, pod katerimi nastopajo psihični pojavi. Seve analiza večkrat zavzame genetsko stališče; kajti vprašanje iz katerih komponent sestoji psihično dejstvo, nas privede do vprašanja iz katerih se je razvilo. Pa tudi bijološko in socijološko stališče se je v psihologiji izkazalo jako plodonosno. V uvodu sicer nič ne zvemo, kakega mnenja je glede tega pisatelj, vendar knjiga se ozira na genetsko, bijološko in socijološko stran psihičnih dejstev. Empirični metodi: opazovanje in eksperiment, ali bolje opazovanje pod naravnimi in umetnimi pogoji, se ima psihologija dandanes veliko zahvaliti. Ali opazovanje nudi svoje težkoče kakor tudi svoje prednosti, katerih zadnjih pa pisatelj ne omenja. Vnanje fizične pojave opazujemo posredno s svojimi več ali manj nepopolnimi čutili, notranje psihične pojave pa brez teh neposredno in to je prednost. Nadalje pisatelj preveč stavi princip perseveracije v ospredje, pozablja pa na zakladnico — spomin, ki nam omogoči jako komplicirane pojave rekonstruirati. Izrek sofista Protagore je netočen ter se glasi: *Πάντων χρημάτων μέτρον ἄνθρωπος, τῶν μὲν ὄντων ὡς ἔστι, τῶν δὲ οὐκ ὄντων ὡς οὐκ ἔστιν.* Z veliko — meni se zdi za psihologijo preveliko — natančnostjo je obdelal pisatelj živčevje in pa duševnost. Podrobna anatomija in fizijologija je odveč. Siegel imenuje v svoji knjigi »Methodik des Unterrichts in der philosophischen Propädeutik« te o anatomiji na široko razpredene sestavke v psihologiji »Schein-gründlichkeit«. Priložene slike v pojasnilo besedila so jasne.

Pregledno razdeli pisatelj psihične istinitosti v spoznavanje, čustvovanje in stremljenje. Spoznavanje dobiva svoj material po občutkih, katere povzročijo razni dražljaji, to so fizični pojavi ter se ne dajo primerjati z občuti. Znan je izrek Du Bois-Reymonda: »Ignoramus et ignorabimus« glade medsebojnosti med dražljajem in občutom. Z občutki ne moremo računati matematično kakor stoji na st. 34.: $o_2 - o_1 = o_3 - o_2$, ker so nedeljive celote. Posamezni občutki so pregledno popisani, samo odstavek o videnju se mi zdi malce prekratek, vsaj je videnje vendar eden glavnih občutov. Pestra množica barv zasluži več pozornosti. Nadalje vsak glas očituje troje značilnih lastnosti: višino, jakost in barvo in ne samo višino in barvo. Slavnega fizijologa Helmholtza resonančna hipoteza nasprotuje poizkusom prof. Kalischerja v Berlinu, ki jih je izvršil z dresiranjem živali. Tudi trije obloki v ušesih so vsled medsebojne navpične lege najbrž v zvezi z doživljanjem prostora. V razlagi zaznavanja tvornih predmetov bi bilo umestno, nekaj vsaj o zaznavanju velikosti in oblike, o premikanju in oddaljenosti predmetov navesti. Odstavek o pazljivosti in paženju je velezanimiv. Docela nov odstavek o doznavanju vrednot je izpodrinil poglavje o postanku in izpremembah jezika.

Drugi del razmotriva o čustvih kot prvinah, o njih postanku, kakovosti in jakosti in telesnih izrazih. Čustva razvrsti po doznatkih, kar je jako primerno, ker se na ta način prvi in drugi del tesno združita. Posebno se odlikuje odstavek o estetskih čustvih. O verskih in etičnih, o socialnih čustvih bi želel več; vsaj so ljudje, s katerimi občujemo, povod najglobčjim čustvom. Naj navedem samo en stavek iz knjige »das künftige Jahrhundert der Psychologie« priznanega Heymansa, kjer pravi: »Wenige Dinge sind für die Menschheit so nötig als vollständigeres Zusammenfließen, wenige Dinge so verhängnisvoll als größere Trennung der Geister; daß unsere komplizierte Kultur diese Trennung mit jedem Tage verschärft, muß als eine ihrer dunkelsten Schattenseiten hingestellt werden —!«

Glede psihične kavzalnosti bi kazalo nekoliko namigniti na determinizem in indeterminizem. Odstavek o hotenju se konča primerno z značajem in pa s po Niebergallu temeljito obdelanim pojmom o osebnosti, ki učinkuje z vso silo.

V sklepu se pisatelj dotakne metafizičnega vprašanja o medsebojnosti telesa in pa duše. Dobro bi bilo, če bi se to vprašanje razdelilo na dvoje vprašanj:

1. Kaj je bistvo duši in telesu?
2. Kako učinkuje duša na telo in obratno?

Par tiskovnih pogreškov si zamore čitatelj sam popraviti.

Veliko ljubezen in pristno navdušenje očituje knjiga korak za korakom, katerega podpira vabljev in izklesan slog. Pisatelj ne hodi po izvoženih potih tega ali onega psihologa, sam si utira pot skozi množico problemov. Obilni in izbrani citati kažejo obsežno načitanost. Posebno začimil je knjigo z mnogim psihološko zanimivim čtivom iz domače, pa tuje literature. Lepa psihološka čitanka so ti odlomki ter bodo dosegli svoj namen, vaditi se v analizi psihičnih dejstev. Knjigi je vtisnil pisatelj vseskozi pečat svoje notranjosti, svoje osebnosti. Tudi ta knjiga stopa

dostojno v krog drugih njegovih aktualnih del. »V svojih delih živel sam boš večno!«

Opozarjam čitatelja, da bo čital knjigo s pridom, ako se ravna po navodilu, katero je pisatelj sam sestavil v izvestju gimnazije v Gorici leta 1912/13.

Dr. Simon Dolar.

Občno vzgojeslovje z dušeslovnim uvodom. Sestavil Viktor Bežek. A. Osnovni nauki iz dušeslovja. Založba »Slovenske Šolske Maticе«. V Ljubljani 1913.

»Slovenska Šolska Matica« je z letošnjimi knjigami spet izpolnila občutno vrzel v našem pedagoškem slovstvu. Pred vsem so me zanimali »Osnovni nauki iz dušeslovja«, katere je sestavil Viktor Bežek.

V predgovoru izvem o zgodovini knjige, o raznih »križih in težavah«, v katerih se je porodila. Med uvodnimi pojmi nas pisatelj na kratko seznanja s pojmom dušeslovja, ž njegovim predmetom in nalogo, z razmerjem med psihičnimi in fizičnimi pojavi, z metodo in razvrstitvijo dušnih pojavov. Kantova priznana razdelitev psihičnih pojavov v umovanje, čustvovanje in hotenje je tudi v tej knjigi uveljavljena. Podlago umovanju tvorijo občuti, katere pisatelj prav dobro genetsko iz kaotičnega čustva ugodja in neugodja izvaja. Občute razdeli po dražljajih, ter povsod primerno povdarja njih bijološki pomen. Kako jasna je razlaga o zaznavanju in nazorih! Zdi se ti, ko čitaš ta sestavek, da je samoumeven. Dobro zadeta je bistvena razlika med nazori in predstavami. Tok naših predstav se določa po asocijativnih zakonih ter po našem zanimanju in pozornosti. Pisatelj združi oba asocijativna zakona v enega. Zdi se mi, da je to nemogoče. Asocijacija sličnosti je zase prvina in se ne da potom ločitve v asocijacio enakosti in neenakosti utemeljiti. Drugače pisatelj zna ceniti vrednost asocijacij, akoprem si v tem oziru eksperimentalna psihologija išče novih zakonitosti. Navidezne izjeme asocijativnih zakonov: kontrasti in samonične predstave so zadostno razložene. Odstavek o pozornosti in spominu bo prav dobro došel pedagogom. Domiselnost, bodisi aktivna, bodisi pasivna spolnjuje naš spomin ter je največje važnosti v vedi in umetnosti. »Fotografske slike nas puščajo, v kljub svoji vernosti hladne«, ker kopirajo samo določeni moment, med tem ko umetniška slika »diha življenje«, kakor pravi Schiller. Življenje slike ali kipa tiči v tem, da se vzbuja čustvo, slika ali kip hoče vsak trenutek zamenjati svoj položaj, Med idejami oziroma vzori in ideali je treba ločiti: vzori so nam več ali manj nejasni pojmi, iz katerih postanejo ideali, če očitujejo zahteve do nas. Tipske predstave bi bilo treba toliko označiti, da vsebujejo predvsem bijološko važne momente. Dober je odstavek o človeškem govoru in njegovem postanku. Govor ne more izražati vsebine želj in čustev, ker se ta da samo dožiti, ne pa popisati. Glede »višjih pojmov s širšim obsegom in z vedno manjšo vsebino« je treba v toliko popraviti, da tudi najvišji pojmi imajo potencialno isto vsebino kot najnižji (individualni), v katerih postaja vsebina le aktualna.

Bujno pestro polje čustvovanja je pregledno obdelano. V. Wundt loči tri smeri čustev: ugodnosti — neugodnosti, vznemirljivosti — pomirljivosti, napona — odpona. Eksperimentalni psiholog O. Külpe dokazuje, da čustev vznemirljivosti in napona ni, ter jih prišteva k občutom.

Zadnji del »hotenje« je na kratko orisan, za vzgojitelje izredno važen, ter se s krepkim povdarkom konča z odstavkom — o značaju.

Knjiga se glede razdelitve in razlage psihičnih dejstev naslanja na V. Jerusalema »Lehrbuch der Psychologie«, ki je izšla že v 5. izdaji. Vendar pa moram izrecno povdarjati, da knjiga ni samo zgolj prestava nemške. Pisatelj je srečno izbral iz ogromnega gradiva najvažnejše, dodal tu in tam marsikaj svojega, olajšal spretno težkoče nemške knjige, ter se ozira na naše odnošaje, zajema obilo zgledov iz našega narodnega življenja, zgodovine in slovstva. Čitatelj čuti, da prebira pristno slovensko knjigo. Knjiga nam riše empirično psihologijo, ki temelji zgolj na izkustvu; kajti racionalna — dogmatična — spekulativna psihologija se je preselila v metafiziko.

Pokojni Lampe je opisal »napredujočim Slovencem« že leta 1888/1889 dušeslovje. Pisal pa ga je s posebnim namenom, ki nam ga v § 7 odkrije, ko pravi, da hoče po »enotnem načelu ali principu vse duševne pojave« razložiti. Pojasniti hoče »ali je v istini neko duševno bitje — duh, v katerem se godijo pojavi, ali je res duša ali je ni. Šele potem zamore prav razlagati duševne pojave«. Nato se v § 9. v 8. točkah trudi »sestaviti sicer kratek, a krepke dokaz«, a na koncu pristavi, da so »ti dokazi le površni, ker natančnejši se bodo razvili iz našega razkladanja samega.« Ni dvoma, da je razlaga psihičnih dejstev v Lampetovi knjigi vedno zavisna od njegovega metafizičnega stališča: duša je netvarinska, in je vsled tega enostranska; kajti teh metafizičnih stališč glede duše jedandaneskakih 30, ki se medsebojno pobijajo. Vsled tega so psihologi ločili psihologijo od metafizike, ona je postala samostojna empirična veda, ki ne vpraša več, kaj je duša in kako učinkuje na telo, ampak hoče podati kolikor mogoče natančen popoln popis duševnih pojavov. In to je stališče dandanes vseh priznanih psihologov. Spekulativno vprašanje, ki meri na bistvo duše, je dandanes še v povojih in vsled tega prezgodno, ter očituje kakor vsa slična vprašanja, ki so v starem in srednjem veku cvetela, infantilno stanje vede. Kakor otrok hoče z mnogobrojnimi vprašanji, kaj je to in ono, zvedeti na mah — vso skrivnost. Ne dotaknil bi se tega kočljivega vprašanja, ko bi me ne zapeljala ocena Bežekove knjige v listu »Gorenjec«, kjer vzklika ocenjevalec: »Katoliška mladina naj se uči vzgojeslovja iz knjige, ki je pisana, kakor kaže vsebina, za moderne pogane! Bežekovo dušeslovje ne pozna začetnika duše in ne dolžnosti do njega, ampak pozna samo dolžnosti do družabnih enot, kakor stare mamice, ki se imenujejo opice. Krščanski pojmi o veri, vesti in morali so pisatelju zadnja japonska vas. Za presojanje človeških dejanj mu je merodajno samo odobravanje ali neodobravanje človeške družbe, pa naj bo ista še tako propala. Če so res gg. prof. dr. Kušar in Ljubljani, prof. Seidl v Gorici ter ravnatelj Schreiner v Mariboru rokopis pregledali, tem hujše! Tu, tu, v takih naukih, tu je vir nevere in nemoralnosti, ki prihaja z učiteljsk med naše katoliško ljudstvo.« -- Da se mi ne bo očitala pristranost, opozarjam samo na Ozvaldovo psihologijo, katero je založil zavod sv. Stanislava, tiskala Katoliška Tiskarna, odobrilo kot učno knjigo na srednjih šolah c. kr. ministrstvo za bogočastje in pouk. Na koncu te Ozvaldove psihologije čitamo: »Vprašanje o medsebojnosti telesa in duše je torej metafizično.

zato pa zunaj mej zgolj empirične psihologije.« Zato naj naš Prešeren zavrača»

»Peršli bi že bili Slovencam zlati časi,

Ak klasik bil bi vsak pisar, kdor nam kaj kvasi.«

Gladak in preprost je jezik, pojmi in razlaga jasna. Obilo lepih, originalnih psiholoških izrazov nam nudi knjiga, nekateri so celo iz češčine kakor *draga, nadoknaditi*; beseda *pravota* namesto resničnost mi ne ugaja. Dosledno se držimo po Štreklju pisave: idealizirati, alegorizirati, lokalizirati, abstrahirati. Par tiskovnih pomot na str. 22, 67, 79, si lahko čitatelj sam popravi.

Z veseljem sem bral knjigo in se nadejam, da bo imel isti užitek vsak drugi čitatelj. Zato jo prav toplo priporočam vsakomur, ki se hoče hitro orijentirati v najvažnejših dušeslovnih problemih, posebno pa še našemu učiteljstvu, da bode spoznalo bolj in bolj sebe in s tem tudi mladino, ki jim je izročena v poduk. Vsaj pravi Schiller (Bežek): »Češ li spoznati se sam, glej, kako se vedejo drugi; Druge spoznati hoteč, motri sam svoje srce.«

Našemu pisatelju pa želim obilo krepkega zdravja, da bo zamogel započeto delo istotako uspešno končati.

Dr. Simon Dolar.

KNJIŽEVNO NAZNANILO.

Knjižnica »Slovenskega Ilustrovanega Tednika«. Izdajateljstvo »Slovenskega Ilustrovanega Tednika« začne izdajati elegantno knjižnico, ki bo prinašala zares dobre, zanimive, izvirne novele, povesti, humoreske ter tudi skrbne prevode leposlovnih in poučnih del, pisanih v sveži, okusni in vsakomur dostopni obliki. Priprave so dozorele že v toliko, da izideta prva dva velezanimiva zvezka novel in humoresk »Knjižnice Slovenskega Ilustrovanega Tednika« še pred veliko nočjo. I. zvezek je že dotiskan. »Knjižnica Slovenskega Ilustrovanega Tednika« prinese: v I. zvezku Radoslava Murnika lovske povesti in humoreske pod naslovom: »Lovske bajke in povesti«; v II. zvezku pa Milana Puglja novele in povesti: »Mimo ciljev«. Naslovno stran I. zvezka je naslikal akad. slikar Hinko Smrekar, II. zvezka pa akad. slikar Maksim Gaspari. — Za nadaljne zvezke ima pripravljene sledeče rokopise: Znameniti, velezanimivi Sienkiewiczjev zgodovinski roman »Na polju slave« v lepem, čistem prevodu, ki sta ga oskrbela dva slovenska pisatelja. Kdo ne pozna znamenitih Sienkiewiczjevih romanov?! Roman »Na polju slave« je eden izmed njegovih najboljših del ter se lahko meri z romani »Z ognjem in mečem«, »Rodbina Polaneških« i. dr. Za knjižnico so izročili rokopise svojih izvirnih del: Etbin Kristan knjigo »Pred novim poglavjem«. (Naslovno stran nariše akad. slikar Hinko Smrekar.) — Cvetko Golar idile, povesti in novele te pod skupnim naslovom »Kmečke povesti«. (Naslovno stran narisal akad. slikar Maksim Gaspari.) Vladimir Levstik je zbral najlepše, najznamenitejše, svetovnoznane »Ruske pravljice in pripovedke«. Oton Župančič prevaja velezanimivi in fini roman »Četrtek«, spisal G. K. Chesterton. »Knjižnica Slovenskega Ilustrovanega Tednika« ima že deloma pripravljena, deloma pa obljubljena leposlovna dela — romane, novele, pravljice in pripovedke iz peresa Frana Govekarja, Josipa Kostanjevca, dr. Ivana Laha, Manice Komanove i. dr. Pa tudi poučni del ne zaostane za leposlovnim. Slovenski

ameriški pisatelj L. Toman, ki je bil 26 let v Združenih državah (v New-Yorku, Clevelandu, Čikagu i. dr.), ki je opravljal vsa dela od navadnega strežaja do urednika veleuglednega lista, od težaka v rudokopu do ravnatelja banke, je izročil svoj velezanimivi, za vsakogar, zlasti pa za tiste, ki hočejo v Ameriko — zelo poučni popis socijalnih (delavskih) razmer sploh in s posebnim ozirom na slovenske kolonije v Združenih državah v Ameriki. Ker Slovence Balkan ne le zanima, temveč so se začeli že tja naseljevati, izide v knjižnici popis novoosvojenega Balkana. Za odraslo mladino je pripravljen spis — ki ga bo pa s pridom in zanimanjem čital tudi v nazorih dozorel mož in za bodočnost svojih otrok vneta žena — slovitega angleškega pisatelja Swetta Mardena »volja in uspeh«. Iz tega programa lahko vidi vsakdo, da je že za začetek poskrbljeno za dobro, vsega priporočila vredno vsebino knjižnice in navedena imena znamenitih pisateljev jamčijo za dobro kvaliteto čtiva. Da bo tudi oprema knjig lepa, se niso oskrbele le izvirne lepe naslovne strani, temveč tudi izvirni ekslibris in primerne vinjete. (Naslikala Maksim Gaspari in Hinko Smrekar). Knjige bodo vse elegantno v platno vezane, in bodo tako po ceni, da stane navadno že sama vezava toliko, kolikor znaša kupna cena posameznih zvezkov knjižnice. Kot prvi letnik izide letos do oktobra pet zvezkov knjižnice; z oktobrom pa se začne II. letnik, ki bo obsegal 10 zvezkov. Vabimo vse prijatelje dobrega, zanimivega čtiva, prijatelje lepih, elegantno opremljenih knjig, da se naročijo takoj na »Knjižnico Slovenskega Ilustrovanega Tednika«. Prvi letnik bo obsegal pet elegantno v platno vezanih knjig, vsako po 10 do 12 tiskanih pol (160 do 190 strani) v obliki male osmerke (širokost 13 cm in visokost 18 cm), ter stane vseh pet knjig 8 K, ki se lahko plačajo ali vseh 8 K takoj ali polovica sedaj in polovica, ko izide tretji zvezek, v začetku maja t. l. Posamezni zvezki se tudi lahko naroče ter stanejo v upravništvu »Slovenskega Ilustrovanega Tednika« (s poštnino vred) in po knjigarnah 2 K 50 vin. Elegantno vezana, zanimiva in originalna knjiga za samo 2 K 50 vin., oziroma, če se naroči ves letnik, le samo 1 K 60 vin., je tako nizka cena, kakor še je ni bilo na slovenskem književnem trgu. Ako najde vabilo na naročbo na »Knjižnico Slovenskega Ilustrovanega Tednika« primeren odziv, se ustvari s tem podjetje, ki bo za razvoj in napredek slovenske književnosti velikega pomena. Priporočamo vsakomur, da se naroči na »Knjižnico Slovenskega Ilustrovanega Tednika«. Agitirajte za knjižnico in pridobivajte ji naročnikov.

RAZGLLED.

Pedagoški paberki.

—s. Dom in otroški vrtec. O medsebojnem odnošaju teh dveh vzgojevališč je stavil L. Leher v Retzu sledeče teze: 1. Dom, otroški vrtec, šola in življenje se imajo zvezati na prirodni način. — 2. Otroški vrtec je za motrenje otroške duše najvažnejši zavod, prava šola za matere, vzgojevalce in učiteljske pripravnike. — 3. Pri novih šolskih stavbah se imamo ozirati tudi na šolski vrtec, ki naj postane otroku drago domovanje. — 4. Da vrtnarice laglje izpolnjujejo svojo kulturno zadačo, naj se jih prideli šolam, v čijih učiteljskem zboru naj bi imele iste pravice kakor druge učiteljice; torej

bi naj smele uporabljati tudi knjižnice in se udeleževati konferenc: pri krajevnih, okrajnih in deželnih konferencah naj bi se razpravljalo tudi o vprašanih šolskega vrta. — 5. Ročna dela vrtecv naj se opravljajo v smislu delovnega principa tudi v ljudski šoli. — 6. Samonaobrazba bodi povsod naš najvažnejši cilj. — 7. V službi istinite vzgoje volje in čustev borimo se z besedo in primerom proti pijačevanju, slabi literaturi, kinematografu, neizmernemu hrepenenju po zabavi; zato pa vzbujajmo smisel za meščanske čednosti, krščansko milosrčje in za čiste radosti narave.

s. Rein o učiteljicah. Znani pedagog dr. V. Rein v Jeni se je o vprašanju o učiteljicah izjavil takole: 1. Javni pouk je v principu pravtako zadeva mož kakor žen, ker bistvo vzgojevanja odgovarja naravi obeh spolov, o čemur dovolj jasno priča obiteljsko življenje. Vzgojno delo v šoli kakor v obitelji ne zahteva v prvi vrsti moškega dela, niti ženskega, ampak složno delo obeh spolov, pri čemer vzgoja najlepše uspeva. — 2. Delovanje učiteljice ni omejeno na določeno vrsto šol (dekliške šole), niti na določeno stopnjo (prva šolska leta). Ženski učni sili naj so odprta vsa vrata, od šolskega vrta do univerze. Šolske oblasti naj izbirajo učne moči iz obeh taborov in naj jim odkazujejo oni delokrog, za katerega so najbolj sposobne. — 3. Učiteljice postanejo šele tedaj nevarnost za občno kulturno delo, če njih število prekaša število učiteljev v posameznih učiteljskih zborih. Pravo razmerje bi bilo, da so učitelji in učiteljice na deških in dekliških šolah enako zastopani. — 4. Ta principijelna enakopravnost mož in žen v vzgoji pa se mora vezati na nastopne pogoje: a) naobrazba učiteljev in učiteljic naj se vrši po istem načinu bodisi v skupnih ali v po spolih ločenih zavodih, b) plača učiteljev in učiteljic bodi z ozirom na enako naobrazbo, enako delo in enako število učnih ur ista.

—g. **Gledališče za deco** imajo v Pešti, kjer igrajo pravi umetniki. To gledališče so ustanovili učitelji in je namestili v svojem domu. Gledališče ima prostora za 350 otrok. Vse službe pri gledališču opravljajo učitelji in učiteljice, seveda brezplačno. Predstave trajajo po dve uri. Koncem predstave se kažejo kinematografske slike.

—č. **Skautski pokret** so nekateri londonski listi dolžili militarizma. Ustanovnik in vodja angleških skautov, sir Robert-Powell proti temu protestuje. Trdi, da je namen pokreta dovesti dečke k pravim občanskim dolžnostim. Če se pa uče učenci obrambe za slučaj napada, potem ni to nič hudega. Sedaj je že nemara milijon skautov. Pri shodu skautov, ki se je vršil nedavno v Londonu, je bilo 12 dežel zastopanih s celimi četami. Vse to po njegovem mnenju pomaga, da se narodi spoznavajo, torej je to tudi miru v korist. Vojsko smatra kot anarhizem in nesrečo civilizacije.

č. **Ne obsojamo druge!** »Nova Myšlenka« je prinesla članek, ki je vreden, da ga čita vsak učitelj. Nekolegitimnost najhujše škoduje našemu stanu. Zato pa bi bilo dobro, ko bi učitelj nikdar ne obsojal svojih tovarišev. Čujmo, kar pravi avtor:

Samo dovršen človek bi mogel druge obsojati, ko bi mu prišlo to na um. Toda nihče od nas ni popolen; zato tudi nihče nima pravice, druge obsojati.

Samo neumen ali hudoben človek obsoja. Neumnež zato, ker je njegov um tako nerazvit, da ne spozna, kako nelogiško je in krivo, obsojati nepopolne ljudi, če sami nismo popolni; hudobnež pa zato, ker ve in opaža, da je sam nepopolen grešnik, in vendar postopa licemerno in obsoja druge. Samo popolen človek je zmožen kritizirati notranje življenje svojih bližnjih, torej izvore, iz katerih se življenje šele rodi. Ali popolni ljudje — če sploh bistvujejo — kritizirajo z največjo opreznostjo in zmernostjo, ker dobro vedo, kako težko se borijo nekateri, kako so slabi in kako nedostatno in enostransko so oboroženi za boj; tudi če podlegajo, podlegajo po nadčloveškem boju. Takšen človek se tudi boji soditi življenje, ki se ni končano, in ko bi to tudi storil, zgodilo bi se z največjo prizanesljivostjo. Vedno bi mu bile namreč pred očmi lastne slabosti, lastni boji in porazi, katere dobro pozna in katere je moral pretrpeti, preden je dosegel takšno popolnost, kakršne se sedaj veseli.

Prav lahko je kazati na tuje grehe in jih odkrivati, ali težko je biti sam popoien. Včasih govorimo o lastnostih in nedostatih drugih ljudi brez vsakega preudarka, mnogokrat samo za šalo ali pa tudi vsled hudobnosti, katere si nismo sami svesti in o kateri mislimo, da je tudi drugi ne opazijo — prav kakor noj, ki skriva glavo v peska, da bi ga nihče ne videl. Ko bi govoreč o tujih slabostih vedno mislili na lastne pogreške, potem bi se dalo to deloma opravičiti; če pa pri tem ne mislimo na lastne pomote, potem izdajamo tako samo svoje licemerje ali svojo neumnost. In če nastanejo iz tega govoričenja, potem se branimo navadno z lažjo.

Plemeniti ljudje in obzirni opozarjajo vedno le na dobre strani svojih bližnjih in govore samo o teli. Lahko celo rečemo, da velja z malimi izjemami tole pravilo: čim plemenitejši, resnejši in razsodnejši si, tem več vidiš dobrega v drugih. Mesto da bi obsojal in kritizoval, skrbi raje za lastno izpopolnjevanje.

Tako postaja človek vedno močnejši, boljši, popolnejši in nahaja največjo srečo v tem, da ga vsi ljubijo, niti da bi se tega zavedal ali to želel. Takšno življenje je nad vse lepo.

Šolska higijena.

—k. **Šhod poljskih higijenikov** se bode vršil od 19. do 22. junija 1914 v Lvovu. Na dnevnem redu so točke: boj s sušico, umrljivost otrok, o higijeni na kmetih, fizična vzgoja.

—s. **Pet milijonov mark** je volil berlinski občan svojemu mestu za gozdno šolo. Berlin sicer že ima gozdno šolo za bolne otroke v Charlottenburgu. Na leto potrošijo za 135 otrok nemara 37.000 mark. Nova gozdna šola bo sprejemala samo zdrave otroke. Kapital bo zadostoval za 300—400 otrok.

—g. **Otroške jasli na morju.** Po amerikanskem vzorcu so uveli v severni Nemčiji zanimivo novost: otroške jasli na morju. V zato posebno prirejenih ladjah peljejo otroke zjutraj na morje in zvečer zopet v pristan. Zdravniki to zelo priporočajo, ker je bivanje na morju sploh, zlasti pa za deco zdravo.

—j. **Higijena knjig.** Javne knjižnice postajajo lahko nevarnost za javno zdravstvo, ker se z izposojenimi knjigami prenašajo tudi bolezni. Zato je skrbeti za vzorno čistost v knjižnici; stare, raztrgane in zamazane knjige se morajo uničiti. Obiskovalci knjižnic se morajo opozoriti na slabo navado, osliniti prste pri obračanju listov. Rodbinam, v katerih imajo nalezljive bolezni, se knjige ne smejo izposojevati. Knjige naj se desinficirajo, če jih je vrnila kakšna rodbina. Ob času velikih epidemij naj se knjižnica zapre ali pa njeno delovanje omeji. V nekaterih krajih je uvedeno, da morajo rodbine knjižnici naznaniti vsak slučaj nalezljive bolezni. Če se slučaj bolezni ne naznani, plača glava obitelji globo. — Najlaglje se desinficirajo knjige tako, da se v skrinji s formaldehidom obesijo za platnice. Strogi higijeniki zahtevajo, naj se knjiga desinficira po vsakem izposojevanju. — Posameznik se najlaglje ubrani okuženja, če si pere pred vsakim zaužitjem hrane roke.

Šolske in učiteljske vesti.

—k. **»Blatne počitnice«** so imeli otroci neke vasi blizu Landshuta. Bilo je namreč v vasi toliko blata po cesti, da otroci niso mogli dogaziti v šolo.

—k. **Šole pod milim nebom na reki.** V šolskem odboru londonskega Councila so predložili izkoriščanje reke Temse za pouk pod milim nebom. Zemljišča so v velikih mestih in njih bližini ogromno draga, zato pa skoro ni mogoče v bližini Londona dobiti prostora za navedene šole. Problem se ima rešiti takole: Stara ladja se usidri na primernem mestu reke. Na palubi je dovolj mesta za pouk, a takšnih šol bi lahko bilo mnogo za malo stroškov.

—s. **K »Zvezi slovanskih učiteljskih društev«** je pristopilo tudi novo društvo »Savez dalmatinskih učiteljskih društev«. Sedaj so z malimi izjemami vsi slovanski učitelji Avstrije združeni v »Zvezi.«

—r. **Reforma šolskega vodstva.** A. Honigmann je v dunajskem centralnem učiteljskem društvu govoril o tem vprašanju in predložil sledeče teze: 1. Šolski vodja je na večrazrednicah kot glavar učiteljev in v izvajanju svojih pedagoško-didaktičnih funkcij zapreka za napredni razvoj šolstva. — 2. V interesu demokratskega razvoja šolske organizacije in radi razvoja vzgojne in učne sposobnosti učiteljev naj se odzame šolskemu vodji pravo nadzorovanje in discipliniranja svojih sodelavcev. Šolsko nadzorstvo je izključna pravica države in se sme izvrševati samo od državnih organov. — 3. Oblast šolskega vodje naj se omeji na agende šolske uprave, in na občevanje s šolskimi uradi in s starši; oblast vodje imej torej samo administrativni in reprezentativni značaj. — 4. Šolskega vodjo voli iz svoje sredine učiteljska konferenca za 1 leto, kakor je to že uvedeno v nekaterih krajih Švice in kakor zahteva to učiteljstvo nemške države. (Shod nemškega učiteljstva v Straßburgu 1910.)

—r. **Esperanto** naj se uvede po mnenju N. Sohrmann v Mišnju v vseh ljudskih šolah. Nauči se ga dete temeljito v primeroma kratkem času. Razvoj narodov zahteva skupen mednarodni jezik. — Godba bodočnosti.

—č. **Domače naloge.** Mnogi učenci nimajo doma mesta in miru za domače naloge. V Charlottenburgu smejo takšni otroci delati en popoldan v tednu v šoli, kjer je za nje pripravljena topla soba in kjer se jim posojajo tudi knjige.

—k. **Neorganiziranim učiteljem** treba dati po nasvetu lista »Na straž!« klerikalne novine v roko. Dan za dnevom so listi polni napadov na učitelje. Kogar ti napadi ne spametijo ta je glup ali pokvarjen do mozga. Za glupane ne maramo, za pokvarjence naše vrste niso. Takšni elementi morajo drugam po nagrado.

—g. **Poljska izpitna komisija** za ljudske in meščanske šole v Tešinu je sestavljena iz samih Nemcev in ponemčenih Poljakov. Gospodje ne znajo poljščine in strahovito mrcvarijo lepi slovanski jezik. Seveda ni težko pred takšno komisijo odgovarjati. Nemčurji iz vseh strani beže v ta obljubljeni kraj. V prošlem decembru je iz Galicije pet nemškutarjev napravilo v Tešinu svojo srečo. Sedaj bodo germanizirali po poljskih šolah. »Szkola« navaja, da pomeni ta krivično sestavljena komisija veliko nevarnost za gališko šolstvo, ker bode politika igrala tu prvo vlogo in ne znanje. Zato zahteva, naj se kandidatje iz izpričevalom sposobnosti iz Tešina v Galiciji ne smejo namesčati.

—h. **Učiteljski štrajk v Angliji.** Kakor so nedavno poročali časniki, je bila polovica šol v heresfordshireski grofiji radi stavke učiteljev zaprta. Uradi so poskusili omogočiti pouk s pomočjo pomožnih sil, ali poskus se je ponesrečil, ker so se uprli učenci. V Ledbury, kamor so poslali novo učiteljico, je prišlo do burnih izjav simpatije na stavkujoče učiteljstvo. Zvečer je nemara 200 starših otrok učiteljico izgnalo iz šole, pri čemer so starši mirno opazovali početje svojih dečkov.

—h. **Ko nas ne bode več.** Pri nas sicer ne bo tako hitro preveč učiteljev, ali pride čas, ko bode tudi v slovenskih deželah učitelj zaman prosil mesta. Ko bi abiturient moral vsem okrajnim šolskim svetom pošiljati prošnje, potem bi moral imeti nabroj prepisov svojih dokumentov. Zato bi bilo okrajnim šolskim nadzornikom priporočati ta-le postopek: Ko se pogledajo prošnje in priloge, se vrne prošnja takoj prosilcu z opombo, da se je prošnja zabeležila in da se vodi prosilec v evidenci. Tako more učitelj prošnjo takoj poslati drugam. Ko prejme mesto, mora to takoj naznaniti vsem okrajnim šolskim svetom, kjer ga vodijo v evidenci, da ga izbrišejo in da potem pri nameščenju ne nastane konfuzija.

—h. **Stavci** so stavkali. Da bodo vedeli učitelji, koliko bolje so oni situirani, navajamo v naslednjem nekoliko številik: Že kot vajenec dobiva stavec po 1 K na teden,

pol leta pozneje 2 K, pozneje do 5 K. Takoj, ko se izučí, dobi dečko 23 K na teden (1196 K na leto), čez eno leto dobi 28 K na teden (1496 K). Pozneje dobiva 32 K na teden (1664 K na leto). Kmalu iznašajo njih dohodki čez 2000 K na leto. Prav imajo, da zahtevajo, kolikor jim je treba za življenje. Ali primerjajte te plače z učiteljskimi dohodki in potem se ne čudite, da tudi učitelj hoče vsakdanji kruh.

ibi. Koliko spada na naš rovaš? »Dunajski Dnevnik« je priporočal »organiziranim« delavcem naslednjih deset zapovedí: 1. Govori slabo o svojem društvu, kjerkoli ti je mogoče. 2. Govori vedno z izstopom ali neposlušnostjo, če ti v društvu kaj ni po volji. 3. Ne pozabi vsakemu znancu natanko tolmačiti, da nisi z društvem delovanjem zadovoljen. 4. Ako si se s članom društva sprl, naj čuti to tudi društvo. 5. Sumniči vse, ki delajo za društvo, da so oholi in sebični, da iščejo pri društvu samo sinekur in dobičkov. Da te ne bodo imeli radi enakih stvari na sumu, ne stori za društvo ničesar. Društvenim zborovanjem se izogibaj dosledno. 6. Vsakemu nečlanu natanko razlagaj, kakšno bi moralo biti društvo, ali v društvu samem nikar ne omeni besedice o tem. 7. Ne govori nikoli dobro o svojih izvoljenih zastopnikih v organizaciji, ki delujejo za popoljšanje tvojih gmotnih odnošajev. 8. Če si pameten, preži na to, da član predsedništva pogreši, potem pa le s kolom po njem; dotlej pa obdrži svoje misli zase. 9. Ne pozabi nikdar v zborovanjih oponirati »iz stvarnih razlogov«, ker ti si duša zborovanja, njega sol, poper, muškat. Ko bi tebe ne bilo, bi bilo zborovanje brez okusa. 10. Če kdo kaj dokaže, kar je po tvojem prepričanju istinito, nasprotuj vendar, če ne, nisi tisti, ki vse bolje ve. Če vse to tako izpolniš, kakor je »predpisano«, potem te bodo vsi občudovali kot umnega človeka, ki bi bil pravzaprav »ta pravi«.

Šolstvo na slovanskem jugu.

—s. **Nemške šole na Bolgarskem.** Doslej osrečujeta Bolgarijo dve nemski šoli: ena je v Sredcu, druga v Plovdivu. Prva dobro uspeva, druga peša, kar daje dr. Maksu Koloisu povod, da v »Leipziger Neueste Nachrichten« navdušuje Nemce naj na Bolgarskem ustanovljajo nemške šole, da si tamkaj osigurajo svoj politiški vpliv.

—s. **Češke šole v Srbiji.** Srbsko naučno ministrstvo je dovolilo Čehom, ki živijo v Srbiji, da smejo ustanovljati šole s češkim učnim jezikom.

—s. **Regulacija učiteljske plače** bo kmalu izvedena v Črni Gori. Začetna plača bo znašala 1200 K; k temu še pride 8 troletnic po 250 K, stanarina ima se zvišati za 30%.

—s. **Kulturno delo v Bosni.** Kakor je Bilinjski poročal v delegacijah, se bosanska vlada trudi znižati število analfabetov v deželi. V 16. letih se bode za šolske stavbe uporabilo 19 milijonov kron. Vsako leto se ima ustanoviti 40 novih šol. Nadalje ima vlada v programu zvišanje učiteljske naobrazbe in plače, ustanovljenje dekliških učnih zavodov in obrtnih šol. V Mostaru se ustanovi strokovna šola.

Inostransko šolstvo.

—k. **Višjih ljudskih šol** ima Rusija sedaj 1331. Ministrstvo narodne prosvete projektira ustanovitev 1220 novih višjih ljudskih šol v 10. letih. Vsako leto naj jih nastane 122. Potem bi prišla ena takšna šola na 60.000 prebivalcev.

—k. **V Berlinu** imajo 306 ljudskih šol (145 deških, 146 dekliških, 15 mešanih) in 20 pomožnih šol. Lani je obiskovalo te šole 110.888 dečkov in 113.299 deklic. Povprečno je bilo v eni šoli 725 otrok. Vseh razredov je bilo 5271, v enem razredu 43-58 otrok. Poučevalo je 306 rektorjev, 20 glavnih učiteljev, 3274 učiteljev, 1704 učiteljice, 382 strokovnih učiteljic: 5685 oseb v 143.134 tedenskih urah. Število šolskih otrok v Berlinu tvori 8% vsega prebivalstva, v vsej državi pa 17%. Ta pojav se kaže pri vseh velikih mestih, da je razmerje otrok k prebivalstvu neugodnejše nego na deželi.

—j. **Francosko šolstvo v tujini.** Francozi imajo tudi svojo šolsko družbo. »Alliance française« je doznala podpore vsem francoskim šolam na vsem svetu. Tako so šole v Zedinjenih državah in v Kanadi dobile 4000 frankov, v Južni Ameriki 4248 frankov, v Afriki 8400 frankov, v Vzhodni Indiji in Oceaniji 2120 frankov. Francozi živahno agitirajo za to društvo. Letni prispevek znaša 6 frankov.

—j. **Nadaljevalne šole.** V Oldenburgu je posebna komisija izdelala zakonsko predlogo za nadaljevalne šole. Vsi absolventi ljudske šole, mladeniči in mladenke, bodo morali pohajati to šolo. Obrtniški in trgovski vajenci morajo hoditi v to šolo 4 leta, drugi 3, ženske 2 leti. Ustanoviti morajo šole občine. Država plača pol stroškov. Poučevati se ima na leto 240 ur. Osebe, ki pomagajo pri gospodarstvu, se poučujejo 120 ur na leto. Za te šole se ustanovi posebna šolska oblast. Verouka se ne bodo učili v teh šolah.

Prosvetna kronika.

—s. **Naobrazba deklic na Nemškem** je po najnovejših statističkih podatkih zelo razvita. Sedaj študira na srednjih šolah 6990 učenk, od katerih 906 na humanističnih gimnazijah, 3381 na realnih gimnazijah in 863 na višjih realkah. Maturiralo je 1787 deklic, 463 na hum. gimn., 582 na realnih gimn. in 99 na višjih realkah.

—r. **Mladinski listi** se pri nas na jugu ne morejo prav razviti, ker nedostajajo naročnikov. R. Vulič priporoča zato v »Učiteljski Zori«, naj za bosenski mladinski list žrtvuje vlada na leto 10—15 tisoč kron. List bi izhajal vsak teden v 10.000 izvodih ter bi se lahko zelo razširil med mladino. Le tako bi se uspešno zatiral analfabetizem.

Razne vesti.

—s. **Kultura in zločinstvo.** L. 1910. so na Avstrijskem obsodili 32.631 zločincev. Najmanj zločincev imajo razmeroma češke dežele, kjer pride na 100.000 ljudi jedva 70 zločincev. Na Tirolskem pride na 100.000 prebivalcev 130, na Koroškem 147, na Solno-graškem 152, na Štajerskem 165 in na Vorarlberškem 168 zločincev.

g. **Hranilnice za dejenčke** je uvelo mesto Schöneberg pri Berlinu. Vsako novorojeno dete dobi hranilnico z 1 marko. V štirih letih so izdali sicer 9000 hranilnic, ali zato so iznašale vloge za to deco koncem 1913 čez 300.000 M. Dokler dete živi, se vložena marka ne more dvigniti, če pa dete umrje, podedujejo marko starši. Lepi uspeh teh hranilnic je bil vzrok, da se bode ta naprava uvedla tudi v Berlinu.

—č. **Statistika Židov.** Prof. Hickman je izdal statistični atlas Židov. Sedaj živi na svetu 12.428.000 Židov, t. j. 0,7% vsega ljudstva. Največ Židov ima Evropa, namreč 9.991.200 = 83% vseh Židov in 2,2% Evropejcev. Italija ima 35.000 Židov, Francoska 100.000, Anglija 270.000, Bulgarija 38.000, Nemška 650.000, Holandsko 105.000, Rumunjsko 267.000, Rusko 6.002.000, Avstrija 2.084.000, Turška 282.000, Luksemburg 1200, Španija in Portugal 1800, Švedsko in Norveško 3600, Dansko 4000, Belgija 4000, Grško 6000, Švica 19.000; Galicija ima 11.100 Židov, vsa Poljska 1.538.000 = 14% Židov. V Aziji je 726.000 Židov, v Afriki 525.000, v Ameriki 1.060.000. Na Dunaju in Pragi je vsaki deseti človek Žid, v Budimpešti vsaki peti, v Varšavi in Odesi vsak tretji. Štokholm nima Židov.

—g. **Mladinski dom** s čitalnico, knjižnico in velikimi igrališči bo zgradila za 300.000 M mestna uprava v Düsseldorfu. Predlog je bil sprejet v spoznanju, da se mora skrbeti za pošteno zabavo otrok, ki sicer propadajo na ulici.

Društvo »Selbsthilfe der Lehrerschaft Steiermarks«. Umrla je članica gospa Marija Nepeš v Rottenmannu 22. februarja t. l., 5. marca pa član gospod Franc Schneider v Friedbergu. Naj se torej vplača vsota za 121. in 122. smrtni slučaj v teku enega meseca.

Odbor.

Pod polovično ceno

se proda znanstveni zbornik

„Bibliothek des allgemeinen : und praktischen Wissens“ :

zum Studium und Selbstunterricht in den haupt-
sächlichsten Wissenszweigen und Sprachen.

Herausgegeben von Emanuel Müller — Baden in
:: Verbindung mit hervorragenden Fachautoritäten. ::

Šest zvezkov velike 4° — krasno vezani.

Delo je najnovejše izdaje, popolnoma novo

Več pove uredništvo „Popotnika“.

RAZPIS NATEČAJEV.

□ □ □

Št. 438/14 P.

Razpis službe.

Sv. Duh v Halozah, 2raz. meš. lj. š., II. kr. raz., služba učiteljice žen. roč. del.
Letna remuneracija 280 K, potna odškodnina letnih 74 K, skupaj 360 K, 5 ur na teden.
Red. opr. proš. do 28. aprila 1914, kraj. šol. sv. v Sv. Duh v Halozah.

Okrajni šolski svet Ptuj.

Ptuj, dne 26. marca 1914.

Predsednik.

Št. 154.

Razpis natečaja.

(Mesto učiteljice ženskih ročnih del.)

Sevnica (šolski okraj Sevnica) 6razredna ljud. šola, mesto učiteljice žen. ročnih
del z normalno letno remuneracijo 629 K 20 v proti učni obveznosti enajstih ur v tednu
in skozi celo šolsko leto.

Predložitev opremljenih prošenj do 28. aprila 1914 pri kraj. šol. svetu v Sevnici.

Okrajni šol. svet Sevnica, dne 23. marca 1914.

Attems.